

Oslavy

250. výročia narodenia Antona Bernoláka a 215. výročia jeho príchodu do Nových Zámkov

Vážení pracovníci a zástupcovia Mesta Nové Zámky, Rímskokatolíckeho farského úradu, Miestneho odboru Matice Slovenskej v Nových Zámkoch, Cirkevnej základnej školy Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, Nitrianskeho samosprávneho kraja, Galérie umenia Ernesta Zmetáka, Knížnice Antona Bernoláka a Múzea Jána Thaina v Nových Zámkoch, vážení hostia a prítomní.

Na začiatok môjho príhovoru treba povedať, čo odznelo už veľakrát v minulosti, odznie i dnes a takisto v budúcnosti, že Anton Bernolák patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti, ktoré kedy doteraz pracovali v Nových Zámkoch a ktorá Nové Zámky najvýraznejšie preslávila v kultúrnych dejinách nášho národa. Vo svojich dvadsiatich piatich rokoch vo *Filologicko-kritickej rozprave o slovenských písmenách* sa podujal predložiť ucelenú predstavu jednotného spisovného jazyka. Bernolákova kodifikácia spisovnej reči nebola iba jazykovedným počinom v prospech vedy a vedeckého poznania. Podnietila tuhšie vzájomné zomknutie sa vtedajšej slovenskej inteligencie v prospech spoločného cieľa, ktorým bolo úsilie upevniť národné povedomie a tak zabezpečiť lepšiu, bohatšiu a kultúrnejšiu budúcnosť slovenského národa.

A im sa to podarilo. Pracovitosťou a vytrvalosťou, nehľadiac na ľahostajnosť, nevšímavosť i pochybovačnosť ľudí, ktorí zotrvali pri stereotype a zaužívaných pravidlách.

Pre každý národ je najpodstatnejšia a najhodnotnejšia jeho vlastná kultúra. Duchovné výkony každého jedného človeka, jeho chcenie konať dobro nielen pre jednotlivcov, ale i pre celok. Jeho neustála snaha zlepšovať a zdokonaľovať. Ten, kto chce byť užitočný aj pre ostatných, nemôže ostať stáť na jednom mieste. Musí sa rozhliadnuť, počúvať, vstrebať do svojej mysle podnety z okolitého sveta a spracovať ich tak, ako sa to ukazuje v danej spoločnosti za konkrétnych okolností za najvhodnejšie. Pre Bernoláka nebolo dôležité byť s mnohými, ktorí blúdia, ale stačilo mu byť s niekoľkými a správne zmýšľať. A cesta, ktorú si vybral Anton Bernolák, bola správna.

Dôležitým znakom osobitosti slovenského národa a vzácnou hodnotou jeho kultúrneho dedičstva je slovenský národný jazyk. V priebehu jeho vývinu museli naši predchodcovia často bojovať za jeho svojbytnosť. Slovami Bernoláka – v preklade Jozefa Hrabovského –

jedni nemali smelosti a trpezlivosti k namáhavej práci, druhých zas odradila od podujatia a začatia práce obťažná a ešte neprekliesnená cesta; niektorých odstrašila nezičlivosť a ohováranie niektorých protivných ľudí, s ktorými museli žiť; mnohým bolo na prekážku verejné zamestnanie. Iste, každý začiatok je ťažký, ale vytrvalou prácou sa dá vyrovnať aj najneschodnejšia cesta. Nuž, a dnes, si v tejto uponáhľanej dobe zriedka spomenieme na kedysi ťažko skúšaných, národne zmýšľajúcich Slovákov.

Ale dielo a duchovné poslanstvo Antona Bernoláka žije. Žije v našom jazyku, ktorý používa každý z nás. Pochopiteľne, v trochu pozmenenej forme, možno i v obsahu, ale v tom istom význame. Žije v jazyku – sústave znakových hodnôt, ktorá umožňuje vyjadrovanie, dorozumievanie, zhromažďovanie a uchovávanie poznatkov nášho národa. V reči, ktorá poskytuje človeku možnosť vyjadriť svoje myšlienky, názory a city. Ale i v slove, nevyhnutnom a prirodzenom, ktoré bolo na počiatku a je neodmysliteľnou súčasťou tisícročnej ľudskej existencie. Vďaka slovu, reči a jazyku môžeme spoznávať kultúrnu históriu a spoločenské pomery nielen nášho národa. Stali sa nástrojmi na uchopenie a hľadanie pravdy samého človeka.

Je zrejmé a prirodzené, že súčasní používatelia slovenského jazyka menia svoj vzťah a postoj k jednotlivým útvarom národného jazyka. Ale snažme sa nezísť z cesty, ktorú nám ukazujú naši predchodcovia. Nestráčajme primeranú a potrebnú vážnosť a úctu k ich vedomostiam a poznatkom. Snažme sa byť pokračovateľmi v upevňovaní a šírení slovenského národného dedičstva.

Na záver citujem: „Patrím medzi tých, čo obdivujú starších, ale predsa nehľadím s posmechom, ako niektorí, na možnosť vynikajúcich duchov v prítomnom čase; veď príroda akoby poklesnutá a vysilená nič nerodí hneď celkom slávne.“ Toľko z citátu z úvodu Dizertácie Antona Bernoláka, ktorým sa odvoláva na rímskeho mysliteľa Plinia.

Veď čím by sme boli jeden bez druhého, jednotlivec i národ?

Mgr. Anna Ramšáková, PhD.
vedecká pracovníčka, nárečové oddelenie

za
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave
a
Slovenskú jazykovednú spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra v Bratislave